

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในชุมชนปัจจุบันมีการรวมตัวกันเพื่อประกอบกิจการในระดับรากหญ้ากันอยู่มากมายส่วนใหญ่เป็นกิจการขนาดเล็ก การรวมตัวมักจะถูกอยู่ในลักษณะกลุ่มกิจกรรม หรือกลุ่มอาชีพที่ได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานต่างๆ และ กลุ่มดังกล่าวบางกลุ่มได้มีการทำงานช่วยเหลือกันในลักษณะเครือข่ายอีกด้วย โดยยังมีปัญหาที่ประสบอยู่ คือ ยังไม่เป็นที่ยอมรับของหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนอื่นๆ เนื่องจากไม่มีกฎหมายรองรับ อีกทั้งการได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐยังไม่ตรงกับความต้องการที่แท้จริง เนื่องจากข้อมูลกลุ่มเป้าหมายและความต้องการไม่ชัดเจน ดังนั้นรัฐบาลจึงกำหนดให้มีการออกกฎหมาย “พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548” ขึ้นเพื่อรองรับการประกอบกิจการของชุมชนให้ได้รับการพัฒนาต่อไป

นับจากวันเริ่มต้นเปิดรับจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนจนถึงปัจจุบัน ได้มีการยื่นขอจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนเป็นจำนวนมาก ในขณะที่เดียวกันส่วนหนึ่งของวิสาหกิจชุมชนได้แจ้งความต้องการขอรับการส่งเสริมมาด้วยเช่นกัน ปัญหาที่ตามมาคือจะให้การส่งเสริมแก่กิจการวิสาหกิจชุมชนอย่างไร และเริ่มที่ตรงไหน ซึ่งคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนได้เสนอแนวทางการทำงานโดยเริ่มจากเรียนรู้ศักยภาพตนเองของวิสาหกิจชุมชน การเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ และการให้การสนับสนุนตามศักยภาพ ความต้องการที่แท้จริงของวิสาหกิจชุมชน วัตถุประสงค์สำคัญของการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนนั้นเพื่อการพัฒนาตนเอง และกำหนดแนวทางพัฒนาของหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้อง มิใช่การประกวดแข่งขัน ดังนั้นการสรุปผลการประเมินสามารถแบ่งระดับของวิสาหกิจชุมชนออกเป็นระดับได้ 3 ระดับคือ ดี ปานกลางและต้องปรับปรุง

อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอนก็เป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่มีการรวมตัวของคนในชุมชนเพื่อก่อตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชน ที่คนในชุมชนเป็นเจ้าของกิจการการผลิตสินค้า กิจการให้บริการ และกิจการอื่น ๆ เพื่อสร้างรายได้และการพึ่งพาตนเอง แต่จากที่ผ่านมามีการดำเนินกิจการของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอปายมีทั้งกลุ่มที่ดำเนินกิจการประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จ โดยจากการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนของจังหวัดแม่ฮ่องสอนตัดยอด ณ.วันที่ 20 พฤษภาคม 2550 ทำให้ทราบว่าอำเภอปายนั้นมีวิสาหกิจชุมชนที่มีผลการประเมินดีจำนวน 7 กลุ่ม ปานกลางจำนวน 26 กลุ่ม ต้องปรับปรุงจำนวน 13 กลุ่ม รวมทั้งสิ้น 46 กลุ่ม ซึ่งสิ่งที่ทำให้วิสาหกิจชุมชนแต่ละกลุ่มมีศักยภาพที่แตกต่างกันนั้นอาจประกอบด้วยปัจจัย

หลายๆด้านด้วยกัน อาทิเช่นปัจจัยพื้นฐานบุคคลของสมาชิกในกลุ่ม ปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคม ปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อมของกลุ่มฯลฯ

จากปัญหาดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ผ่านการประเมินศักยภาพในระดับดี ปานกลางและต้องปรับปรุง โดยผู้วิจัยต้องการทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลทำให้ศักยภาพการดำเนินงานกิจการของวิสาหกิจชุมชนแต่ละกลุ่มมีความแตกต่างกัน และหาแนวทางการเพิ่มศักยภาพของกลุ่ม เพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัยไปเป็นแนวทางการพัฒนาเพิ่มศักยภาพวิสาหกิจชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาศักยภาพในการดำเนินงานกิจการวิสาหกิจชุมชนในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
2. เพื่อเปรียบเทียบศักยภาพในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนที่ผ่านการประเมินศักยภาพในระดับดี ปานกลาง และต้องปรับปรุง
3. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานกิจการวิสาหกิจชุมชนที่เป็นอยู่ในปัจจุบันของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบศักยภาพในการดำเนินงานกิจการวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
2. เพื่อได้ทราบถึงปัญหาและข้อเสนอแนะอันเป็นแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานกิจการวิสาหกิจชุมชนที่เป็นอยู่ในปัจจุบันของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ขอบเขตและวิธีการศึกษา

ขอบเขตพื้นที่และประชากรในการศึกษาคือ ตัวแทนสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ผ่านการอนุมัติขึ้นทะเบียนให้ดำเนินการอย่างถูกต้อง และผ่านการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนตัดยอด ณ.วันที่ 20 พฤษภาคม 2550 จำนวนกลุ่มละ 3 คน ในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ทั้งหมดจำนวน 46 กลุ่ม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ (Independent Variable)

ตัวแปรตาม (Dependent Variable)

ลักษณะทั่วไปของกลุ่ม

1. ระยะเวลาในการดำเนินงานของกลุ่ม
2. จำนวนสมาชิกทั้งหมดในกลุ่ม
3. ประเภทของสินค้าและบริการที่ทำการผลิต
4. เงินทุนหมุนเวียนภายในกลุ่ม
5. การมีส่วนร่วมการดำเนินงานของสมาชิก
6. รายได้จากการดำเนินกิจการวิสาหกิจชุมชน
7. ความถี่ในการติดต่อเจ้าหน้าที่

ลักษณะการดำเนินกิจการและศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในปัจจุบัน

1. มาตรฐานต่างๆของสินค้าและบริการที่กลุ่มทำการผลิต
2. การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการดำเนินกิจการ
3. จำนวนชนิดของสินค้าและบริการที่ผลิตได้
4. ความรู้ / ภูมิปัญญาของกลุ่มในการดำเนินกิจกรรม
5. ตลาด/แหล่งรับซื้อ/กลุ่มเป้าหมาย
6. การจัดทำบัญชีและการตรวจสอบบัญชีของกลุ่ม
7. การวางแผนการดำเนินกิจการ

ศักยภาพในการดำเนินกิจการวิสาหกิจชุมชน

ระดับดี ปานกลางและต้องปรับปรุง
(ทำการประเมิน โดยกรมส่งเสริมการเกษตร)

- ความสามารถในการผลิต/คุณภาพของสินค้าและบริการ
- ความสามารถในการแข่งขัน / การตลาด
- ความสามารถในการบริหารจัดการกลุ่ม

นิยามศัพท์

1. **วิสาหกิจชุมชน** หมายถึง กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะ
จะเป็นนิติบุคคลในรูปแบบใด หรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว
ชุมชนและระหว่างชุมชน

2. **กลุ่มวิสาหกิจชุมชน** หมายถึง กลุ่มที่เกิดจากการทำกิจกรรมของชุมชน ที่ชุมชนและคนในชุมชน
เป็นเจ้าของกิจกรรมการผลิตสินค้า กิจการให้บริการ และกิจการอื่น ๆ เพื่อสร้างรายได้และการพึ่งพาตนเอง
ของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชนโดยการนำทุนทางสังคมของชุมชนที่มีอยู่ ได้แก่ ความรู้ ภูมิปัญญา
ท้องถิ่น วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และทรัพยากรท้องถิ่น ประกอบกับการบริหารจัดการสมัยใหม่ที่
เหมาะสม เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเรียนรู้ของชุมชนโดยไม่ทำลาย
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3. **ศักยภาพในการดำเนินกิจการ** หมายถึง ความสามารถในการดำเนินกิจการของกลุ่มวิสาหกิจ
ชุมชนให้ประสบผลสำเร็จ เกิดการยอมรับจากตลาดในตัวสินค้าหรือบริการของตน สามารถแข่งขันกับ
ผู้ผลิตรายอื่นในตลาดได้มีความสามารถที่จะดำเนินกิจการได้ด้วยตนเองอย่างยั่งยืน

4. **การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน** หมายถึง การดำเนินงานเพื่อให้ได้รับรู้ศักยภาพและ
ความสามารถของวิสาหกิจชุมชนในเรื่อง ทิศทางของวิสาหกิจชุมชน การวางแผนการดำเนินงานของ
วิสาหกิจชุมชน การบริหารการตลาด การจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร การบริหารสมาชิกวิสาหกิจ
ชุมชน กระบวนการจัดการสินค้าและบริการ และผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน โดยใช้แบบ
ประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลและสรุปผลการประเมิน เพื่อเป็นข้อมูลให้
วิสาหกิจชุมชนใช้ประโยชน์ในการกำหนดแนวทางพัฒนาตนเอง และหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้องใช้พิจารณา
กำหนดแนวทางส่งเสริมสนับสนุนตามศักยภาพ

5. **การวัดความสามารถในการผลิต / คุณภาพ** หมายถึง การวัดปริมาณหรือคุณภาพของสินค้าที่กลุ่ม
วิสาหกิจชุมชนแต่ละกลุ่มผลิตได้ ว่าในช่วงเวลาหนึ่งกลุ่มสามารถผลิตสินค้าได้ในปริมาณที่มากน้อย
เพียงใด เพียงพอที่จะส่งขายให้ทันต่อความต้องการของตลาดหรือไม่ สินค้าที่ผลิตมีคุณภาพอยู่ในระดับใด
ผ่านการรับรองมาตรฐานจากหน่วยงานใดแล้วหรือไม่

6. **การวัดความสามารถในการแข่งขัน / การตลาด** หมายถึง การวัดระดับตลาดที่กลุ่มวิสาหกิจ
ชุมชนแต่ละกลุ่มทำการผลิตสินค้าไปส่งขายว่าสามารถผลิตส่งขายให้กับตลาดในระดับใด สินค้า/บริการที่

ทางกลุ่มผลิตนั้นมีคู่แข่งทางการตลาดมากน้อยเพียงใด และเมื่อเปรียบเทียบกับสินค้า/บริการของกลุ่มแข่งขันแล้วสินค้าที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสามารถผลิตได้อยู่ในระดับใด

7. การวัดความสามารถในการบริหารจัดการ หมายถึง การวัดการบริหารจัดการการดำเนินการภายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยวัดจากการมีส่วนร่วมของสมาชิกภายในกลุ่ม การวางแผนการผลิต กระบวนการจัดการสินค้าและบริการ การจัดการทางการเงินการปันผลกำไรให้แก่สมาชิกภายในกลุ่ม เป็นต้น

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved